

Af Lise-Lotte Hjulmand

Lektor i engelsk (Department of International Business Communication, CBS). Ekstern lektor (Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, KU). Primære interesse- og undervisningsområde: Moderne engelsk syntaks og morfologi. Forfatter til en række lærebøger, fx (sammen med Christer Johansson, 2007): Base. Engelsk basisgrammatik. 2. udg. (sammen med Helge Schwarz, 2012): A Concise Grammar of English for Danish Students. 4. reviderede og udvidede udgave. Af Evalueringsinstituttet udpeget som formand for udvalg, som i 2002-2003 evaluerede engelsk i grundskolen, og som medlem af udvalg, der i 2008 evaluerede engelsk på gymnasieniveau efter gymnasiereformen i 2005. Af Undervisningsministeriet udpeget som formand for udvalg, som i 2009 udarbejdede fælles mål for engelskundervisningen i folkeskolen.

Point of Grammar: conjuncts or linking adverbials

Anglo Files har i dette nummer valgt at sætte fokus på grammatik, bl.a. fordi grammatik og sprogbrug nu indgår i den skriftlige eksamen i engelsk.

Jeg håber imidlertid også, at dette initiativ er et tegn på, at grammatik, der i mange år var en forkæret disciplin, som man i hvert fald i dansk og engelsk brugte mindst mulig – om overhovedet nogen – tid på, er på vej ind i varmen igen. Jeg håber det for elevernes skyld, fordi de via grammatikken stifter bekendtskab med sprogets systematik. De får mulighed for at se, at der – undtagelserne til trods – er en vis grad af regelmæssighed i sproget, og det vil forhåbentlig somme tider resultere i 'aha'-oplevelser af den type, som jeg for nogle år siden hørte Michael Swan (forfatter til bl.a. *Practical English Usage*) tale om. Ved en TESOL-konference var han og to andre kendte grammatikere og lærebogsforfattere blevet bedt om at fortælle, hvad grammatik havde betydet for dem. Han besvarede spørgsmålet ved at fortælle om en personlig oplevelse: Han havde i mange år forsøgt at lære tysk, men aldrig kunnet gennemskue, hvordan verberne skulle placeres, indtil en behjertet sjæl forklarede ham den grammatiske regel for dette, og så faldt det hele på plads.

Grammatik og sammenhæng i tekster

Traditionelt siger man, at grammatik beskæftiger sig med det, der foregår inden for sætningsgrænsen, men det er en sandhed med modifikationer. Visse områder af grammatikken kan kun beskrives fyldestgørende, hvis man også går uden for sætningsgrænsen. Det gælder fx anvendelsen af artikler og pronominer samt en særlig type af adverbialled, og disse størrelser kan alle være med til at sikre sammenhæng i en tekst.

Jeg er blevet bedt om at skrive et lille bidrag til dette nummer af Anglo Files om denne særlige type af adverbialled, de såkaldte konjunkter ('conjuncts', 'linking adverbials'), som p.g.a. deres betydning er med til at skabe sammenhæng i en tekst. De viser forbindelsen mellem det, den talende/skrivende siger/skriver nu, og den foregående (eller efterfølgende) del af teksten.

Konjunkter og konjunktioner

Konjunkter og konjunktioner (bindeord) er tæt forbundet med hinanden. Begge anvendes således til at binde forskellige dele af teksten sammen.

>

Konjunkter og konjunktioner anvendes imidlertid på forskellig vis:

- Konjunktionerne forbinder typisk strukturer inden for sætningsgrænsen, hvorimod konjunkterne forbinder en sætning med den foregående (eller efterfølgende) del af teksten.
- Konjunktionerne har herudover en fast placering, mens konjunkterne normalt – ligesom andre adverbialled – er mobile.

Konjunktionerne

Konjunktionerne opdeles i to grupper, nemlig sideordnende konjunktioner som *and*, *but* og *or* og underordnende konjunktioner som *when*, *if*, *as*, etc. Begge typer af konjunktioner har en fast placering i sætningen.

Sideordnende konjunktioner placeres mellem det, de forbinder:

Here we explain the main factors that determine the choice of articles, and in the next section we look at cases that often cause problems for learners.

We're making good progress, but we've still got a long way to go.

In academic writing, you can quote someone else's exact words, or you can report in your own words what someone else has said or written.

(og det gælder også, hvis sideordnende konjunktioner anvendes til at forbinde andre strukturer: *John and Mary; a long and boring meeting.*)

Underordnende konjunktioner placeres først i ledsætningen, som kan placeres både før og efter hovedsætningen:

When it stops raining, I'll show you the garden.

I'll show you the garden when it stops raining.

*If we miss the last bus, we'll have to walk home.
We'll have to walk home if we miss the last bus.*

As it was getting late, we decided to go home.

We decided to go home as it was getting late.

Når der ovenfor står, at konjunktionerne 'typisk' forbinder strukturer inden for sætningsgrænsen, skyldes det, at konjunktionerne også kan ses som 'forbindere' ud over sætningsgrænsen:

The telephone isn't working.

And that's not the only problem.

What we are about to do is perfectly legal. But please don't discuss it with anyone.

You can come with us to the cinema.

If you behave, that is.

Konjunkterne

Konjunkterne er, som nævnt ovenfor, en særlig type adverbialled. Der skelnes mellem følgende tre typer af adverbialled:

- adjunkter ('adjuncts', 'circumstance adverbials')
- disjunkter ('disjuncts', 'stance adverbials')
- konjunkter ('conjuncts', 'linking adverbials').

Adjunkterne er tæt knyttet til verballedet og fortæller noget om, hvordan, hvor, hvornår, hvorfor, etc. verbalhandlingen fandt sted:

They lived quietly in a basement flat for more than twenty years because that was all they could afford.

Disjunkterne og konjunkterne kaldes også sætningsadverbialled, fordi de knytter sig til hele sætningen.

Disjunkterne udtrykker den talendes eller skrives holdning til sætningens indhold:

Obviously, this is going to take some time.

Fortunately, everything worked out all right in the end.

Naturally, you will want to discuss this with your wife.

(jf. *In my opinion as the speaker/writer, it is/was obvious/fortunate/natural, etc. that...*)

eller til den måde, indholdet udtrykkes på:

Briefly, there are three principal challenges.

Frankly, I think the Internet is overrated.

(jf. *I tell you in brief/frankly that....*)

Konjunkterne anvendes til at knytte sætningen til den tidligere (eller senere) del af teksten. De kan fx bruges til

- at føje noget til det foregående (*besides, furthermore, moreover, in addition, etc.*):

Mr Brown has earned the respect of farmers everywhere. Furthermore, they know they can trust him.

More and more people are opposed to the idea of increasing university fees. Moreover, there is now evidence that it discourages many students from coming to the UK.

- at føje noget til, som udgør en kontrast til det tidligere (*however, nevertheless, still, etc.*):

Setting up a business is exciting. However, it requires a great deal of effort.

I hadn't seen him for 25 years. Still, I recognized him immediately when I saw him.

- at udtrykke et alternativ til det foregående (*alternatively, as an alternative, etc.*):

Wrap the specimens individually, in newspaper. Alternatively, store them in paper bags.

- at angive forskellige punkter i en fremstilling (*first, second, third; to begin with, next, finally, etc.*):

This study has the following aims: first, to investigate how international students in the UK use humour; second, to examine how jokes can help establish social relationships; and, third, to explore the role that humour plays in helping overseas students adjust to life in the UK.

- at angive en følge (*consequently, therefore, then, as a result, etc.*):

Most computer users have never received any formal keyboard training. Consequently, their keyboard skills are inefficient.

Someone had removed all the evidence. Thus, it was impossible for the police to continue their investigations.

Mens konjunktionerne har en fast placering, så er konjunkterne imidlertid normalt – ligesom andre adverbialled – mobile.

Der er tre mulige placeringer: I begyndelsen (hvilket er langt det hyppigste), jf. eksemplerne ovenfor:

It's a difficult race. Nevertheless, about 1,000 runners participate every year.

i midten (specielt, hvis de er korte):

Diamond mining is a highly profitable industry. There are, however, certain risks involved.

Progress so far has been very good. We are, therefore, confident that the work will be completed on time.

eller i slutningen af sætningen (denne placering er bl.a. almindelig for konjunkter som *then* og *though*, som er hyppige i talesproget):

The president was confident of success. His advisers were not so sure, however.

'My wife's got a job in Glasgow.' 'I take it that you will be moving, then?'

Bemærk, at visse konjunkter har begrænsede placeringsmuligheder. Det gælder fx adverbiet *though*, som kun kan placeres til sidst:

He has had two heart attacks in a year. It hasn't stopped him smoking, though.

Tegnsætning

Adjunkter er tæt integrerede med den resterende del af sætningen. Disjunkter og konjunkter er imidlertid løsere tilknyttet den resterende del af sætningen, og det afspejles i intonation og tegnsætning. Disse adverbialled er således normalt, således som det ses i eksemplerne ovenfor, ledsaget af komma(er). Der er typisk komma efter disse adverbialled, hvis de er placeret først i sætningen, komma før, hvis de er placeret sidst i sæt-

ningen, og ofte komma omkring dem, hvis de er placeret midt i sætningen.

Læg herudover mærke til, at sætninger, der indeholder en konjunkt, normalt er adskilt fra den tidligere sætning ved et 'tungt' tegn, enten punktum eller semikolon, ikke et komma. Komma ses her jf. *Both collections are intended to be read by children_ _ however, there is a great deal for the adult to grasp in these poems too.* Et sådant komma mellem selvstændige sætninger kaldes i engelsk fremstillinger for 'the comma splice', og resultatet er en 'run-on sentence', som bør undgås og erstattes af *Both collections are intended to be read by children_ _ However, there is a great deal for the adult to grasp in these poems too.*

Kan konjunktterne bruges til noget i undervisningen?

Når jeg har valgt at fokusere på konjunktterne, er det dels for at give et eksempel på, at grammatikken kan være med til at sikre sammenhæng ud over sætningsgrænsen, dels fordi det kan være nyttigt at henlede elevernes opmærksomhed på disse særlige adverbialled.

Det er min egen erfaring, at mange elever/studerende – af forskellige grunde – synes, det er svært at få en tekst til at hænge sammen, specielt på et fremmedsprog. Det sproglige apparat er måske ikke så veludviklet, så de 'overforbruger' somme tider de sideordnende konjunktionsforbindelser, spe-

cielt *and*, men også *but* og *or*, og resultatet bliver en tekst, der forekommer barnlig og sprogligt set ikke særlig avanceret.

Her kan man med fordel gøre eleverne opmærksomme på alternativer til disse konjunktionsforbindelser, nemlig konjunktionsforbindelserne, som kan anvendes for at sikre variation i teksten og hæve det sproglige niveau, fx *furthermore* og *besides* (i stedet for *and*), *however* og *nevertheless* (som alternativer til *but*) og *alternatively* (i stedet for *or*). Det kan gøres på forskellig vis, fx ved at bede eleverne om først at identificere konjunktionsforbindelser i en tekst, dernæst at bruge konjunktionsforbindelser til at omskrive sætninger, der indeholder sideordnende konjunktionsforbindelser, og til sidst at producere en mindre tekst, hvori der skal forekomme nogle nærmere angivne konjunktionsforbindelser.

Mere detaljerede beskrivelser af konjunktionsforbindelserne kan findes i:

Biber, Douglas, Susan Conrad and Geoffrey Leech. *Longman Student Grammar of English*. Longman, 2002. (s. 389 – s. 396)

Hjulmand, Lise-Lotte and Helge Schwarz. *A Concise Contrastive Grammar of English for Danish Students*. 4th ed. Samfundslitteratur, 2012 (s. 166 – s. 168; s. 287 – s. 289; s. 329 – s. 333)

Swan, Michael. *Practical English Usage*. 3rd ed. OUP, 2005 (sektion 157)

Truss, Lynne. *Eats, Shoots and Leaves*. Profile Books, 2003. Enkelte af eksemplerne ovenfor er konstruerede; de øvrige er hentet fra diverse engelsk-engelsk ordbøger.